

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з наукової роботи
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

доктор фізико-математичних наук, професор

Григорій ТОРБІН

2025 р

ПРОГРАМА

**вступного випробування зі спеціальності
для абітурієнтів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
для здобуття наукового ступеня Доктор філософії
галузі знань А Освіта
спеціальності А4 Середня освіта (фізична культура)**

Програму вступного іспиту в аспірантуру з теорії та методики фізичної культури для здобувачів наукового ступеня Доктор філософії за спеціальністю А4 Середня освіта (фізична культура). Київ. УДУ імені Михайла Драгоманова, 2025.

Укладачі:

Жанна ДЬОМІНА – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики фізичного виховання, гарант ОНП Середня освіта (фізична культура);

Валерій АРЕФЬЄВ - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії та методики фізичного виховання;

Олексій ТИМОШЕНКО - доктор педагогічних наук, професор, декан факультету фізичного виховання, спорту і здоров'я.

Рекомендовано Вченою радою факультету фізичного виховання, спорту і здоров'я УДУ імені Михайла Драгоманова (протокол №8 від 26.03.2025 р.).

Декан факультету

Олексій ТИМОШЕНКО

Гарант освітньо-наукової програми

Жанна ДЬОМІНА

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Складання вступного екзамену в аспірантуру передбачено Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 р. № 26. Програму вступного екзамену в аспірантуру зі спеціальності А4 Середня освіта (фізична культура) призначено особам, які здобули освітній ступінь магістра або освітньо-кваліфікаційний рівень спеціаліста. Програму розроблено відповідно до Правил прийому на навчання до аспірантури в Університеті.

Зміст програми вступного випробування визначено відповідно до вимог, що висуваються до обсягу знань, умінь та навичок випускників програм магістерської (спеціаліст) підготовки фахівців відповідної та спорідненої спеціальності. Програмні вимоги спрямовані на перевірку знань основних положень теорії навчання фізичної культури, методики фізичного виховання школярів, наукових основ фізичної культури та узгоджуються з вимогам до оцінки загального обсягу базових та спеціальних знань, що необхідні здобувачу третього рівня вищої освіти доктор філософії зі спеціальності А4 Середня освіта (фізична культура) для розв'язання дослідницьких завдань у обраній галузі.

Екзамен здійснюється в усній формі за екзаменаційними білетами, що містять три питання та відповідей на додаткові питання членів предметної комісії.

I. ПРОГРАМНІ ВИМОГИ

1. Законодавча база розвитку фізичної культури в Україні.
2. Місце фізичної культури у Державних стандартах загальної середньої освіти.
3. Національна педагогічна система фізичного виховання в Україні.
4. Фізична культура: складові, функції, фактори розвитку.
5. Вікові закономірності фізичного і психічного розвитку дітей шкільного віку як основа навчання фізичної культури.
6. Роль спадковості й середовища у розвитку особистості.
7. Педагогічна оцінка психологічних властивостей нервової системи.
8. Принципи, засоби, методи, організаційні форми фізичного виховання.
9. Формування основ здорового способу життя.
10. Методика фізичного виховання учнів початкової школи.
11. Методика фізичного виховання учнів основної школи.
12. Методика фізичного виховання учнів старшої школи.
13. Психолого-педагогічні основи навчально-пізнавальної діяльності учнів.
14. Елементарні методи оцінки фізичного стану школярів.
15. Формування особистості школярів у процесі фізичного виховання.
16. Педагогічний контроль і оцінювання у процесі фізичного виховання..
17. Педагогічні функції і методичні вміння вчителя фізичної культури.
18. Навчальні програми з фізичної культури для учнів закладів загальної середньої освіти: види, структура, особливості формування змісту.
19. Фізіологічні закономірності формування рухових умінь навичок.
20. Діяльність вчителя фізичної культури в умовах Нової української школи.
21. Алгоритм складання індивідуальних програм фізкультурно-оздоровчої спрямованості.

22. Фізіологічні основи розвитку рухових здібностей.

23. Особливості занять фізичними вправами з учнями з ослабленим здоров'ям.

24. Зумовленість і значення диференційованого підходу у фізичному вихованні. Способи розподілу тих, хто займається, на однорідні за морфофункціональним станом групи.

25. Виховання самостійності тих, хто займається, в процесі фізичного виховання.

26. Здоров'я: поняття, складові, ознаки, методи оцінки.

27. Урок як основна форма організації занять фізичними вправами. Щільність уроку фізичної культури як критерій його ефективності.

28. Мотивація як компонент навчальної діяльності з фізичної культури. Формування мотивації до занять фізичними вправами. Методи оцінки.

29. Контроль (самоконтроль) і оцінка (самооцінка) в структурі навчальної діяльності школярів у фізичній культурі.

30. Тип тілобудови (соматотип): поняття, види, значення у фізичному вихованні школярів.

31. Основи методики розвитку рухових якостей.

32. Сучасні підходи до здоров'язбереження учнів в освітньому процесі фізичного виховання.

33. Методи активізації пізнавальної діяльності учнів.

34. Індивідуальний підхід у фізичному вихованні школярів.

35. Поняття про біологічний вік та його значення у процесі навчання фізичної культури. Темпи біологічного дозрівання.

36. Педагогічне тестування розвитку рухових здібностей.

37. Сенситивні періоди розвитку рухових якостей учнів шкільного віку.

38. Взаємозв'язок рухової активності та здоров'я дітей та молоді. Методи оцінки рухової активності учнів

39. Рухове навантаження: поняття, зміст, параметри, способи регулювання.

40. Педагогічний експеримент: види та етапи, значення для реалізації дослідницьких завдань.

41. Фізичний розвиток: поняття, складові, значення у фізичному вихованні, методи оцінки.

42. Закономірності динаміки працездатності учнів на уроках фізичної культури.

43. Поняття про рухову обдарованість. Педагогічна оцінка рухової обдарованості школярів.

44. Організація фізичної культури в умовах Нової української школи.

45. Компетентнісний підхід до навчання фізичної культури школярів.

46. Сучасні проєкти для популяризації фізичного виховання серед учнівської молоді.

47. Формування ключових компетентностей учнів на уроках фізичної культури.

48. Пріоритетні напрями наукових досліджень у фізичному вихованні школярів.

II. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ АБІТУРІЄНТА

За результатами вступного іспиту зі спеціальності відповідно до Правил прийому на навчання до аспірантури (2025) виставляється одна оцінка за шкалою 100-200 балів. Екзаменаційний білет складається з трьох питань. Результат вступного екзамену визначається повнотою і обґрунтованістю базових та спеціальних знань, що необхідні для розв'язання дослідницьких завдань у галузі освіта / педагогіка (фізична культура). Відповідь абітурієнта за кожним із питань білета оцінюється за відповідними критеріями за національною 5-бальною системою (табл. 1).

Таблиця 1

Критерії оцінювання вступника за відповідями на питання білету

Бали	Критерії оцінювання вступника за відповідями на питання білету
5	Абітурієнт володіє понятійно-термінологічним апаратом та глибокими знаннями всього програмного матеріалу, розуміє його на рівні ґрунтового аналізу закономірностей, що характеризуються логічністю і обґрунтованістю суджень, вмінням систематизації та узагальнення, формулювання висновків, здатний до аргументованого, послідовного, логічного, обґрунтованого та креативного викладу шляхів розв'язання дослідницьких завдань в обраній галузі освіта / педагогіка (фізична культура).
4	Абітурієнт володіє знаннями і розуміє програмний матеріал в цілому, допускаючи незначні помилки і неточності, вміє узагальнювати сказане та формулювати чіткі висновки, здатний до послідовного, аргументованого, логічного та обґрунтованого викладу шляхів розв'язання дослідницьких завдань в обраній галузі освіта / педагогіка (фізична культура).
3	Абітурієнт в цілому володіє знаннями програмного матеріалу,

	недостатньо розуміє його, спрощено узагальнює факти і формулює висновки, допускаючи суттєві помилки під час відповіді, здатний до часткового викладу шляхів розв’язання дослідницьких завдань в обраній галузі освіта / педагогіка (фізична культура).
2	Абітурієнт володіє знаннями і розуміє основний програмний матеріал на поверховому рівні, робить нелогічні судження, допускає істотні помилки, не здатний до послідовного, логічного і обґрунтованого викладу шляхів розв’язання дослідницьких завдань.

У сумі абітурієнт може отримати за відповіді на питання екзаменаційного білету до 15 балів, що переводиться у шкалу 100-200 балів (табл.2).

Таблиця 2

Шкала оцінювання вступника за 200-бальною шкалою

Національна шкала	200-бальна шкала
15	200
14	195
13	190
12	185
11	180
10	175
9	170
9	165
7	160
менше 6	0

Оцінювання рівня знань абітурієнтів проводиться кожним із членів предметної комісії окремо відповідно до критеріїв оцінювання. Загальний бал виводиться після обговорення членів комісії особистих оцінок

відповідей абітурієнта. Оцінка вступного випробування оголошується головою предметної комісії кожному абітурієнту після закінчення екзамену.

Відповідно до Правил прийому на навчання до аспірантури (2025), якщо вступний іспит зі спеціальності складено на оцінку, нижче 160 балів, він вважається нескладеним.

III. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Арефьев В.Г. Основы теории та методики фізичного виховання: підручник. Кам'янець-Подільський : ПП Буйницький О. А., 2014. 368 с.
2. Арефьев В. Г. Диференціація розвивально-оздоровчих занять з фізичної культури учнів основної школи. Теорія і практика: монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2014. 197 с.
3. Безверхня Г.В. Формування мотивації до самовдосконалення учнів загальноосвітніх шкіл засобами фізичної культури і спорту.: методичні рекомендації для вчителів фізичної культури. Умань: УДПУ, 2003. 52 с.
4. Дегтяренко Т.В., Долгієв Є.В. Медико-педагогічний контроль у фізичному вихованні та спорті: підручник для студентів вищих навчальних закладів. Одеса: Атлант ВОИ СОИУ. 2018. 282 с.
5. Деделюк Н.А. Теорія і методика адаптивної фізичної культури : навч.- метод. посібник для студентів. Луцьк : Вежа-Друк, 2014. 68 с.
6. Калиниченко І. О. Медико-педагогічний контроль за фізичним вихованням дітей у загальноосвітніх навчальних закладах: навч. посіб. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2013. 272 с.
7. Круцевич Т. Ю., Воробйов М. І., Безверхня Г. В. Контроль у фізичному вихованні дітей, підлітків і молоді : навчальний посібник. Київ : Олімпійська література, 2011. 224 с.
8. Костюкевич В.М., Воронова В. І., Шинкарук О. А., Борисова О. В. Основи науково-дослідної роботи магістрантів та аспірантів у вищих навчальних закладах (спеціальність: 017 Фізична культура і спорт): навч. посіб. Вінниця : Нілан - ЛТД, 2016. 554 с.
9. Носко М.О., Гаркуша С.В., Воеділова О.М. Здоров'язбережувальні технології у фізичному вихованні: монографія. Київ: СПД Чалчинська Н. В., 2014. 300 с.
10. Носко М.О., Носко Ю.М., Лазаренко М.Г., Жула В.П., Могильний Ф.В., Філоненко О.А. Руховий розвиток школярів різних вікових груп :

наукове видання / за наук. ред. М.О. Носка. Чернігів, 2020. 408 с.

11. Плахтій П.Д., Безкопильний О.О., Марчук В.М. Фізіологічні основи фізичного виховання та спорту. Тести і завдання для самостійної підготовки: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2011. 176 с.

12. Присяжнюк С.І. Особливості методики розвитку фізичних якостей учнів початкових класів загальноосвітньої школи: монографія. Київ: Видавничий центр НУБіП України, 2014. 340 с.

13. Романчук О. П. Лікарсько-педагогічний контроль в оздоровчій фізичній культурі. Одеса, 2010. 205 с.

14. Сергієнко Л.П. Спортивна метрологія. Теорія і практичні аспекти: підручник. Київ: КНТ, 2010. 776 с.

15. Сергієнко Л.П. Технології наукових досліджень у фізичній культурі : підручник : у 2 кн. Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2014. 496 с.

16. Теорія і методика фізичного виховання: підруч. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту: у 2 т. За ред. Круцевич Т.Ю. 2-е вид., переробл.та доп. Київ: Олімпійська література, 2017. Т.2. 448 с.

**Український державний університет
імені Михайла Драгоманова**

Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
Спеціальність А4 Середня освіта (фізична культура)
Вступний іспит зі спеціальності

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №

1. Законодавча база розвитку фізичної культури в Україні.
2. Педагогічні функції і методичні вміння вчителя фізичної культури.
3. Диференційований підхід у фізичному вихованні школярів.

Затверджено на засіданні кафедри теорії та методики фізичного виховання
Протокол №8 від 20.03.2025 року

Проректор з наукової роботи

Григорій ТОРБІН

Гарант освітньо-наукової програми
Середня освіта (фізична культура)

Жанна ДЬОМІНА

Завідувач відділу аспірантури і докторантури

Ксенія БОНДАР